

Književna poročila.

Dr. Ludmil Hauptmann: Das Schöffentum auf slowenischem Boden. Sonderabdruck aus der „Zeitschrift des Historischen Vereines für Steiermark“, X. Jg., H. 3. u. 4. Leykam, Graz, 1912. Str. 1—27.

Kolikokrat se čuje, da Slovenci nimajo pravne zgodovine! Nič ni manj neresnično, nego to. Narod je živel po svojih običajih, po svojem pravu, le kronistov ni bilo, ki bi bili smatrali za vredno, te običaje, pravne odnošaje zapisovati. Kar je virov iz pravednine slovenske, so vsi tuji in se pečajo seveda le posredno s slovenskimi zadevami. Koliko težje je tedaj delo za tiste raziskovalce, ki pobirajo in urejajo vsaj mrvice slovenskega prava, zakopane v virih, ki niso imeli namena te mrvice ohraniti potomcem. Ni čuda torej, da slovenski zgodovinarji le prav poredkem segajo po takih virih, želeli pa bi bilo prav zelo, da bi se poprijeli z največjo vnemo dela, namenjenega odkritju pravne preteklosti Slovencev.

Z odkritosrčnim veseljem sprejemamo torej vsako novo kritično delo, ki se peča s slovensko pravno zgodovino, pa bodisi tudi iz novejše dobe. Še prav posebno pa se radujemo dela, kakor je gori navedeno. Odkriva nam kos domače pravne zgodovine iz srednjega veka in to s tako vestnostjo in natančnostjo, da nas do cela prepričuje.

Povod in izhajališče je dru. Hauptmannu dejstvo, da stoji v deželno-knježem urbarju iz leta 1265 opis razdelitve spodnještajerskega urada v Laškem v štiri „schephonatus“ in da je te „schephonatus“, katerim so stali na čelu „schephones“ tolmačil dr. Peisker (vodja graške univerzitetne knjižnice) za gospodarsko upravne uradnike, dočim je dr. Vladimir Levec sodil, da so bili ti „schephones“ — sodniki kakor nemški „Schöffen“.

Dr. Hauptmann preiskuje predvsem upravno ustavo srednjeveških grajščinskih gospok na podlagi urbarskih registrov mariborskih in laških (sedanjega trga Laško). Z največjo skrbjo in opreznostjo izbira iz obeh podatke za upravo. Pri mariborskem urbarju sodi na trdelno upravo: vsi župani (prva stopnja) so podrejeni 4 „Schöffen“ (druga stopnja), in vsi ti „Amtmann-u“ (tretja stopnja). Pri Laškem je bilo enako. Drugje je bila uprava enostavnejša, a tudi tudi tam so se nahajali „Schöffen“, n. pr. pri gosposki v Brežicah, Sevnici, kjer so občevali soseskine župani neposredno z „Amtmann-om“. „Amtmann“ in „Schöffe“ sta imela enaki okoliš delokroga. Zopet drugje so bili srednja stopnja med župani najnižje vrste in „Amtmannom“ v slovenskih okrajih okrajni župani, v nemških okrajih pa „Schergen“. Krasno pokaže to dr. Hauptmann na slučaju brižinske posesti. Drugje povsod na Dolenjskem je imela brižinska gosposka soseskine župane, le v nemški vasi — Bairischdorf (danes Deutschdorf) — „Schergena“. Iz nemških imen vasi, izpeljanih iz „župa, župan“ na eni, iz „Amtmann-a“ na drugi strani pride do zanimivega zaključka, da tvorba iz „župan“ Nemci niso mogli prestaviti, dočim so Slovenci nemške tvorbe iz „Amtmann“ prestavljali in sicer s tvorbami izpeljanimi od „valpot = valpet“, kar pomeni bavarski izraz za „Amtmann“. „Župečje vasi“ etc. pomenijo

vedno slovenske, Vavpčje vasi etc. vedno nemško naselbino. — Dr. Hauptmann nadalje raziskuje še glede St. Pavelske grajščine v Lobodski dolini, ki je dvojezična, ter ustanavlja: na slovenskem ozemlju so bili pomožni organi „Amtmana“ — vaški župani; le ako je bilo preveč žup, so dali skupinam posebnega gospodarskega voditelja, ki so ga imenovali različno, v nemškem ozemlju pa je bil ta voditelj vedno „Scherge“. Pri vseh teh razdelitvah je jasno, da za „Schöffen“ ni mesta med gospodarskimi uradniki, da je napačno, ako se jih smatra zato, ker se imenuje srednja stopnja gospodarsko upravne oblasti v Mariboru in Laškem „Schöffen“, za gospodarske uradnike. Morebiti so imeli tudi kake gospodarske zadače, ali gotovo so stali po svojem činu nad župani in „Schergen“, torej so imeli poleg stranskega gospodarskega poklica gotovo še kak važnejši glavni poklic.

Po virih prihaja dr. Hauptmann do sklepa, da „Schöffe“ ni bil nihče drugi nego „Urteiler“, kakor se v nekih listinah imenuje neki Georg, ki je sodil pred cerkvijo v Slovenjgradcu. Pa tudi druge so bili „Urteiler“ nameščeni in baš te smatra za istovetne „Schöff“-om. To sklepa iz imen vasi: Sodnija vas, Sadinja vas, Sodnja vas, Sodevci; vsa ta imena so v nemščino prevedeni v zloženke s „Schöpfen“ = „Schöffen“. Sodín ali sódevéc pa so baš „Urteiler“. So pa tudi listine, ki navajajo mesto „Schöffen“ ali „Urteiler“ — „Exactor“. Iz tega sklepa na funkcije „Schöffen“ ali njemu istovetnih organov, da so sodbe tudi izvrševali.

O številu, koliko je bilo „sodínov“ ali „sódevcev“ (= Schöffen) govori zadnje poglavje navedenega dela. Za največ okrajev je bil le po en „sodín“ ali „sódevéc“, za Maribor in Laško pa razlaga, zakaj da jih bilo po četrto.

Končuje dr. Hauptmann svoja izvajanja: Kar je dr. Vladimir Levéc s svojim ostrim umom le slutil, pa v mislični naglici smrtnobolnega le površno spravlil na papir, to se sme danes smatrati za trdno dokazane podatke raziskavanj.

Dr. Hauptmann je delo za veliko prerano umrlem drjem. Levécem s pridom povzel. Čujem, da si je postavil za najbližnjo nalogo raziskavanje o gospodarskem ustoličenju slovenskih kmetov in o slovenskih županih. Bodi nam sreča mila, da nam izgrebe še marsikaj važnega iz pozabnosti. Naj podžiga njegov vzgled, da nastopijo še drugi sodelovalci na torišču odkrivanja slovenske pravne zgodovine.

Dr. M. D.

Mjesečnik, vzgledni pravniški strokovni, redno prvega dne vsakega meseca izhajajoči list je letos izšel v dveh knjigah, obsegajočih 6 mesečnih zvezkov vsakega polletja, I. 1036, II. 576 strani in objavil sledeče razprave:

I.

1. Ivan Z. Galič: O postopku nakon smrti katoličkih prelata itd.
2. Dr. Franjo Seifert: Nešto malo iz kaznioničkoga života.
3. Dr. Mihajlo Lanovič: Izbornik za crkveno-pravne odnose (odnošaje) različitih katoličkih obreda s obzirom na istočnu katoličku crkvu u Hrvatskoj.
4. P. D. Nekoliko opazaka prigodom djelomične preinake ohčeg gradj. (državlanskega) zakonika.
5. Dr. M. D.: † Dr. Edvard Volčič (slovensko št. 1).

6. Dr. I. Šilovič: Medjunarodno uredjenje izručbe zločinaca.
7. Dr. Z. Mladinovič: Može li mjenična obveza maloljetnikova rekonvalescirati ratihabicijom njegovom, kat postane punoljetan.
8. Dr. Mirko Vošutič: Posmrtna i pripomočne zadruga.
9. Prof. E. Miler: Anarkista Kropotkin o medjusobnoj pomoći kao glavnom zakonu ljudskog društva.
10. Dr. Marko Kostrenčič: O pravnoj povjesti Slavena kao cjeline.
11. Mate Malinar: Zločinački ili šatrovački jezik.
12. Dr. Ruckenstein: Fikcija §-a 265 st. 2. bosansko-hercegovačkoga kaznenoga zakona.
13. R. Strohal: Zakon vinodolski.
14. Dr. I. Šilovič: Kriminalitet i pučka prosvjeta.
15. Dr. F. Spevec: Štedionički (bankovni) uložak u korist trećega.
16. Prof. dr. E. Miler: Gumpłowiczewa socijalna filozofija.
17. Dr. Franjo Seifert: Slike iz lepoglavske kaznionice.
18. Dr. Mihajlo Lanovič: Haške konvencije o ženitbenem pravu i naši zakoni.
19. A. B.: Mogu li ustanove zakona o pobijanju pravnih djela budi suziti, budi ograničiti prava vjerovnika spram njegovih solidarnih dužnika.
20. Dr. Lav. Schick: Može li vjerovnik (upnik) u predstečaju voditi ovrhu (izvršbo) na prezaduženikov imetak?
21. Dr. Andres: Aktivno i pasivno izborna (volilno) pravo za izbor skupština, normirano u §u 16 i 13 zakona 5./2. 1886.
22. Dr. Bogumil Vošnjak: Problem državnog gospodovanja. (Slovenec, docent na zagreškem vseučilišču, št. 6.)
23. Prof. E. Miler: Dojmovi i opazanja sa naučne ekskurzije u Srbiju.
24. Dr. Fran Mohorič: O pravnom značaju prisilne uprave (slovensko).
25. Marko Kostrenčič: Primjedbe k R. Strohalovu zakonu vinodolskom.
26. Franjo Braun: O općinskom nametu.
27. Dr. Ivan Kolbe: O kaznenoj noveli za Bosnu i Hercegovinu.

II. polletje (razun nadaljevanj iz I. polletja):

1. Dr. Ljudevit Kraškovič ml: Zračni lijet i pravo.
2. Dr. Franjo Seifert: Novi posredovni zavod kr. zemaljske kaznionice u Lepoglavi.
3. Dr. Julije Mogan: Fins de non-recervoir u našem pomorskom pravu.
4. Prof. dr. E. Miler: O psihologiji transvescije.
5. Dr. Dragutin Pavlinič: Obterečivanje i dražba zadružnih nekretnina.
6. Dr. Milan Kostić: Alkohol, kriminalitet i pravo.
7. Dr. Fran Mohorič: Izvršba na patentne pravice (slovensko št. 2-3).
8. Prof. dr. E. Miler: Kriminalno-antropološki laboratorij.
9. Dr. Ivan Strohal: Primjena zakona.
10. Prof. dr. E. Miller: Škola za pravničko-kriminalno primjenu u Rimu i tječaj za prirodnu povjest delikta u Turinu.
11. Dr. Ozren Subotič: K tumačenju §a 14. zakona 9./5. 1889. o zadrugama.
12. Dr. Metod Dolenc: Časovne in krajevne meje kazenskoga zakonika v avstrijskem zakonodajstvu (slovensko št. 4, 5, 6).

13. Dr. Milan Brezinščak: Nešto o problemu administrativnog postupka.
14. Dr. Ivo Milič: Novi jedan zakon na području pomorskog privatnog prava.
15. Dr. I. Springer: Mjestni sudovi nemaju trgovačke sudbenosti.
16. M. Obuljen št. 5 in 6: Pravo gradjenja (znamenita razprava k avstrijskemu zakonu o stavbenem pravu 26/412 št. 86 d. z.)
17. O. P.: Mogu li kotarski sudovi u slučajevima maličnog postupka dozvoliti ovrhu po redovitom građanskom parbenom postupniku mimo predpisa zakona

Razun tega je prinesel „Mjesečnik“ bogato zbirko slučajev iz hrvaškega pravosodja; mnogo poročil o novih zakonih, mnogo ocen in poročil iz književnosti, pregled o svetovni pravni književnosti (bibliografiji) i. t. d.

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. decembra 1912.

— (Najvišja odlikovanja). O priliki upokojitve je podeljen senatnemu predsedniku Alojziju Walter, podpredsedniku višjega deželnega sodišča v Gradcu konturni križec Fran Josipovega reda z zvezdo. Podeljen je dvornima svetnikoma vrhovnega sodišča dr. Karlu Zwiedineku pl. Südenhorst in Schidlo in Karolu Eklu vitežki križec Leopoldovega reda.

— (Osobne vesti.) Dr. Rudolf pl. Andrejka, okrajni komisar v Ljubljani, marljiv in odličen „Pravnikov“ sotrudnik, je poklican v službovanje v notranje ministrstvo. Predsednik deželnega sodišča v Celovcu dr. Alfr. Schmid vitez Sachsenstamm je imenovan za podpredsednika višjega deželnega sodišča v Gradcu. Imenovani so: za dvornega svetnika prvi državni pravnik dr. Josip Zencovich pl. Stellamare v Trstu; na mestu; za deželnosodnega svetnika: okrajni sodnik v Celovcu dr. Anton Torggler za Maribor; za deželnosodnega svetnika in predstojnika okr. sodišča: okrajni sodnik in sodni predstojnik Jurij Fajfar v Črnomlju; za okrajnega sodnika in sodnega predstojnika: sodnik dr. Milan Geršak v Ljubljani za Velike Lašče; za avskultanta v okrožju višjega deželnega sodišča v Trstu: pravna praktikanta Ivan Sušanj in Ivan Brelich. Premeščena sta: okrajni sodnik in sodni predstojnik Fran Wazacz iz Kirchbacha v Radgono; sodnik dr. Fran Pichler iz Metlike v Maribor. — Podeljeno je sodniku okrožja višjega deželnega sodišča v Gradcu Ivanu Kralju mesto v Metliki. — Odvetniško pisarno je otvoril dr. Ivan Zabukovšek v Šmarju pri Jelšah.

— (Umrli) je dne 8. t. m. nenadne smrti v Ljubljani dr. Janko Vilfan, odvetnik, deželni poslanec in bivši dolgoletni župan radovljiški. Kolegi pravniki obdrže izvrstnega jurista, značajnega in delavnega narodnega boritelja v najboljšem spominu.